

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/2281-

Dato
23. april 2025

**Representantforslag Dok 8:143 S (2024-2025) om en kritisk gransking av
skjermbruk i skolen**

Jeg viser til representantforslag fra Hege Bae Nyholt, Sofie Marhaug og Mímir Kristjánsson om en kritisk gransking av skjermbruk i skolen.

Altfor lenge har man innført digitale verktøy i skolen, uten å være bevisst nok på også de uheldige sidene det kan ha for elevenes læring og trygghet i skolehverdagen. Elever i Norge leser dårligere enn før, og oppgir lavere leseglede enn tidligere. Det er også store forskjeller i leseprestasjoner blant barn og unge. Det vet vi fra flere internasjonale undersøkelser. Dette er svært bekymringsfullt.

Det er ulik praksis fra kommune til kommune, og i enkelte tilfeller også fra skole til skole i kommunen når det gjelder bruk av digitale læremidler i undervisningen. I organiseringen av norsk skole er det et viktig prinsipp med lokalt selvstyre og frihet for kommunene.

Det er viktig for meg å anerkjenne utfordringene med digitaliseringen fram til nå. Vi vet allerede at det har vært ulik praksis fra kommunene til kommune, og at digitaliseringen har vært for omfattende og ukritisk enkelte steder. Å gjennomføre granskinger som stadfester det vi allerede vet, er etter min mening ikke det riktige grepet nå. En slik granskning vil også være kostnadskrevende og vil påføre kommunene ytterligere belastende rapportering.

For meg er det nå langt viktigere å se framover og gjøre konkrete grep som bidrar til at norsk skole blir bedre. I spørsmål om digitalisering er veien videre viktigst. Derfor er det gjort flere grep fra regjeringen for å tilpasse digitaliseringen av norsk skole til dagens utfordringer.

Regjeringen jobber for en mobilisering rundt læring og konsentrasjon i skolen. Elevene skal møte tydelige krav og klare forventninger. Elevene skal lære seg grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving og regning som er avgjørende for videre læring i skolen, og for resten av livet. Derfor har vi blant annet styrket lesesatsingen, skolebibliotekene og gitt tilskudd til flere trykte lærebøker. Vi har fjernet mobilen fra klasserommene gjennom en tydelig nasjonal anbefaling mot mobil og smartklokker. Tilbakemeldingen er at det har gitt mer konsentrasjon og mer samhold blant elevene.

Barn og unge skal være trygge på skolen. Det er uholdbart at elever langt ned i barneskolen får opp vold, pornografi og selvskading på skole-iPaden. Vi vet også at mange elever blir forstyrret av annet innhold som spill og sosiale medier i undervisningen.

Utdanningsdirektoratet har derfor kommet med tydelige anbefalinger om at elever i barneskolen kun skal ha tilgang til nøye utvalgt innhold på sine enheter (tillatt-filter), og at både ungdomsskolen og videregående må bruke oppdaterte filtre for å stenge ute skadelig innhold. På barneskolen mener direktoratet det er særlig viktig med tillatt-filter dersom elevene bruker digital enhet på egen hånd, enten på skolen eller at de har den med hjem. Vi forventer at kommunene følger opp, og setter tydelige rammer

Nylig ga vi også Utdanningsdirektoratet i oppdrag å følge opp flere relevante tiltak i Stortingsmelding 34 (2023 – 2024) *En mer praktisk skole*. I oppdraget ber jeg Utdanningsdirektoratet foreslå hvordan det kan framgå av regelverket/læreplaner at digitale ferdigheter ikke skal være definert som en grunnleggende ferdighet for 1. – 4. trinn. Jeg mener at elevene på de laveste trinnene først og fremst må få bli trygge på læreren sin, på medelevene sine og få en aktiv skolehverdag – i tillegg til å konsentrere seg om ferdighetene som er grunnleggende for all læring – lesing, skriving og regning.

De ti siste årene har vært preget av rask teknologiutvikling, kanskje særlig med inntoget av kunstig intelligens. Det stiller nye og skjerpede krav til hva skolen skal lære barn og unge om sammenhengen mellom teknologi, kritisk tenkning og samfunnsforståelse, og hvilken digital kompetanse elevene trenger for framtiden. Vi må se på hvordan vi best kan sikre at fremtidige arbeidstakere i Norge både får en grunnleggende teknologisk forståelse, og muligheten til å fordype seg i teknologi. Derfor skal Udir utrede om vi trenger et eget teknologifag.

Med bakgrunn i blant annet evalueringen av fagfornyelsen, og med en litt lenger tidshorisont, skal Udir også vurdere om digitale ferdigheter fortsatt skal defineres som en grunnleggende ferdighet i læreplanene, og vurdere alternative løsninger for å ivareta målet om at elevene skal utvikle digital kompetanse.

Regjeringen har gitt ekstraordinær støtte til kommunene på 415 millioner kroner, til innkjøp av trykte læremidler. Regjeringen forventer at disse øremerkede midlene kommer i tillegg til, og ikke erstatter, kommunenes lokale bevilgninger. Det er viktig at lærerne har et reelt pedagogisk handlingsrom til å variere undervisningen og ha en god balanse i bruk av analoge og digitale læremidler, slik at alle barn i landet kan lære mer og bedre.

Utdanningsdirektoratet har gjennomført en stikkprøvekontroll som viser at kommunene bruker tilskuddet på lærebøker, men vi detaljstyrer ikke kommunenes øvrige budsjettarbeid.

Vurderingene om hvilke ressurser som skal benyttes skal ta utgangspunkt i hva som er best for læring. Lærere og skoleeiere bør ha handlingsrom til å velge læringsressurser ut fra hva som gir mest læring og utvikling for elevene. Jeg forventer og har tillit til at skoleeierne tar gode valg når de gjør innkjøp av teknologi til klasserommet. Mange av de grepene vi har gjort, har nettopp handlet om å legge til rette for at skoleeierne skal kunne ta gode valg, og øke handlingsrommet for lærerne å gjøre kloke pedagogiske valg omkring bruk av teknologi.

Kommunene har valgt en rekke ulike løsninger for sin digitalisering, som også vil ha ulikt kostnadsbilde. For det første velger kommunene selv digitale enheter. Fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI) vet vi at om lag 30 prosent av elevene i grunnskolen har tilgang til en egen bærbar PC eller Mac, 24 prosent har Chromebook og om lag 40 prosent har tilgang til et eget nettbrett (iPad eller andre). Disse vil ha ulik innkjøpspris. Videre vil det være ulikt om kommunene kjøper de digitale enhetene eller inngår avtale med leasing fra en leverandør. Det vil være ulikt om de må kjøpe ekstrautstyr som tastatur eller digitale pinner, og det vil være ulikt hvor mye de benytter til digitale læremidler og verktøy. At en kommune har sørget for at alle elever har tilgang til digitale enheter sier i seg selv ikke noe om hvor mye elevene bruker de digitale enhetene og til hva. Økonomisk rapportering om hvor mye kommunen bruker på digitale enheter vil heller ikke si noe om lærernes handlingsfrihet i klasserommet, all den tid vi ikke samtidig vet noe om hvilken tilgang de har til trykte læremidler og utstyr til praktisk undervisning. Det vil heller ikke si noe om hvilke utgifter kommunen har i forbindelse med vurdering av læremidlene, drift og vedlikehold, anskaffelsesprosesser, kompetanseutvikling for lærere osv.

Kommunenes ansvar for og mulighet til å avgjøre hvilke læremidler som skal benyttes bør respekteres. Detaljert rapportering krever tid og ressurser i kommunen, og det er derfor viktig å balansere nasjonale ønsker med lokale behov. Å pålegge kommunene svært detaljert rapportering kan oppfattes som en begrensning av handlefrihet og føre til at nasjonale mål overskygger lokale prioriteringer. Staten innhenter primært informasjon om kommunenes bruk av de frie midlene gjennom Kommune-stat-rapporteringen (KOSTRA).

Skolens matpause kan være en viktig sosial arena for å fremme helse, trivsel og inkludering. Det er allerede i dag forskriftsfestet at barnehager, skoler og skolefritidsordninger skal sørge for gode rammer for måltider som ivaretar måltidets sosiale funksjoner. Videre skal virksomheten sørge for at barn og elever får tilstrekkelig tid og ro til å spise, jf. forskrift helse og miljø i barnehager, skoler og skolefritidsordninger § 9.

I *Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen* peker Helsedirektoratet på at skolen bør ha et bevisst forhold til bruk av TV eller annen underholdning under måltidet siden dette kan forstyrre spisingen og måltidets sosiale funksjon. Regjeringen har på denne måten allerede oppfordret til skjermfrie og sosiale måltider i barnehager og skoler. Samtidig kan det være både pedagogiske og sosiale grunner til at det av og til også brukes skjerm i spisepausene. Derfor er det ikke ønskelig å forby dette.

Generelt ønsker regjeringen en mer praktisk, relevant og variert skoledag, inkludert sosiale og fysisk aktive pauser for elevene. Dette er en av grunnene til at vi ba Utdanningsdirektoratet om å lage anbefalinger om restriksjoner på mobilbruk i skolen. Direktoratet anbefaler at skoleeier strengt regulerer bruken av private mobiltelefoner og smartklokker i både undervisningen og friminuttene på barneskolen.

Regjeringen har gjennom Meld. St. 34 (2023–2024) En mer praktisk skole Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn styrket innsatsen for en mer praktisk, relevant og variert skoledag for elevene blant annet gjennom etableringen av en rentekompensasjonsordning for investeringer i læringsarenaer, utstyr og inventar som bidrar til mer praktisk og variert opplæring i skolen. I ordningen kan kommunene få kompensert renteutgifter for å oppgradere læringsarenaer innendørs, men også for oppgradering av skolens utearealer. Dette vil også kunne gagne elevenes aktivitet i friminuttene.

Ifølge undersøkelsen Spørsmål til Skole-Norge våren 2022 er dessverre skjerm mye brukt i spisepausene i barneskolen. På spørsmål om skolen etterlever de nasjonale faglige retningslinjene for mat og måltider i skolen, svarer en av fire skoleledere i grunnskolen «ikke i det hele tatt», mens en av fem svarer «vet ikke». Dette er noe nedslående resultater, men jeg mener de allerede omtalte og igangsatte tiltakene vil bidra til å redusere skjermbruk i løpet av hele skoletiden.

I *NOU 2024:20 Det digitale (i) livet Balansert oppvekst i skjermen*es peker Skjermbrukutvalget på at flere studier har sett på hvordan barnas matvaner påvirkes av at de spiser måltider foran en skjerm, og at det kan være en sammenheng mellom skjermtid og mer usunne matvalg. En mulig forklaring på dette kan være at barnet retter oppmerksomheten mot skjermen, noe som kan forstyrre evnen til å regulere matinntaket. I tillegg kan skjermbruk under matpauser forstyrre måltidets sosiale funksjon. Skjermbrukutvalget anbefalte derfor skoler og barnehager og deres eiere å unngå skjermbruk under måltidene. I høringen av rapporten var det mange som var enige i intensjonen bak dette forslaget. Flere, særlig kommuner, pekte imidlertid også på at spisetiden ofte er en del av undervisningstiden og at det derfor bør være opp til lærerens pedagogiske skjønn hvordan måltidet blir organisert.

Forslagsstillerne viser til at den svenske Riksrevisjonen har igangsatt en granskning av skolemyndighetenes arbeid for at skolene skal basere seg på vitenskapelig og etterprøvbar forskning. Det er ikke naturlig for meg å uttale meg om hvorvidt Riksrevisjonen bør eller ikke bør igangsette en slik revisjon. Riksrevisjonen har for øvrig allerede igangsatt en forvaltningsrevisjon om læremidler i grunnopplæringen og en forvaltningsrevisjon om elevers grunnleggende ferdigheter.

Overordnet del av læreplanverket utdyper verdigrunnlaget i opplæringslovens formålsparagraf og de overordnede prinsippene som gjelder for hele grunnopplæringen i Norge. Der står det at lærere og ledere utvikler faglig, pedagogisk, didaktisk og fagdidaktisk

dømmekraft i dialog og samhandling med kolleger. Utøvelse og utvikling av det profesjonelle skjønnet skjer både individuelt og sammen med andre. Faglig dømmekraft forutsetter også jevnlig oppdatering. Lærerprofesjonen må derfor vurdere sin pedagogiske praksis for å møte enkeltelever og elevgrupper best mulig.

Det understrekes også at kompliserte pedagogiske spørsmål sjelden har sikre svar, og at de ansatte i skolen derfor må ha aksept og rom for å bruke sin vurderingsevne i yrkesutøvelsen. Lærere må tenke nøye over hva, hvordan og hvorfor elevene lærer, og hvordan de best mulig kan lede og støtte elevenes læring, utvikling og dannelse. Lærere som i fellesskap reflekterer over og vurderer planlegging og gjennomføring av undervisningen, utvikler en rikere forståelse av god pedagogisk praksis. Dette må gjøres med utgangspunkt i både profesjonens kunnskapsgrunnlag og grunnopplæringens verdigrunnlag. Dette er sentrale prinsipper som må ivaretas og sikres lokalt, og som vi må støtte oppunder fra nasjonalt hold.

En sentral forutsetning for at lærerne, skolene og kommunene skal kunne basere seg på vitenskapelig og etterprøvbart forskning er at slik forskning blir utført og er tilgjengelig for dem. Jeg kan i den forbindelse peke på at regjeringen satte ned Skjermbrukutvalget som leverte *NOU 2024:20 Det digitale (i) livet Balansert oppvekst i skjermenes tid* før jul og som nylig har vært på høring. Utvalget leverte et oppdatert kunnskapsgrunnlag om hvordan skjermbruk påvirker og henger sammen med læring. I innstillingen har utvalget gitt råd til myndighetene, men også direkte til skoleeiere og lærere, om hvordan skjermbruk bør være i skolen. I høringsinnspillene har flere kommuner støttet de fleste rådene og tar med seg kunnskapsgrunnlaget videre i sitt arbeid.

Videre har regjeringen som et tiltak i Strategi for digital kompetanse og infrastruktur bedt Utdanningsdirektoratet etablere et eget forskningsprogram for digitalisering og digital kompetanse i barnehage og skole. Programmet har som overordnet mål å utvikle ny forskningsbasert kunnskap om digitalisering og digital kompetanse i barnehage og skole. Formidling av forskningsresultater er en viktig del av arbeidet. Programmet pågår fram til i 2030.

Skjermbrukutvalget peker på at teknologiutviklingen går raskt – og stadig raskere. Teknologi gjennomsyrrer også samfunnet, og teknologiske endringer kan ha enorm betydning både for samfunnet og for den enkelte. Når utviklingen går så raskt og er så gjennomgripende i samfunnet, er det noen ganger viktig å kunne handle raskere, og forskningen holder ikke alltid tritt. Derfor har jeg tatt til orde for at vi må legge føre-var-prinsippet til grunn i politikktutforming, særlig når det gjelder de yngre elevene.

Med hilsen

Kari Nessa Nordtun

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur

